

ФАРМІРАВАННЕ КАМУНІКАТЫЎНАЙ КАМПЕТЭНТНАСЦІ БУДУЧЫХ БІБЛІЯТЭКАРАЎ ЯК УМОВА ІХ АКТЫЎНАГА ЁДЗЕЛУ Ў ІДЭАЛАГІЧНАЙ РАБОЦЕ

Сучаснае беларускае грамадства мае патрэбу не толькі ў кансалідуючай сістэме ідэй, здольных аб'яднаць розныя колы насельніцтва ў адпаведнасці з іх каштоўнасцямі і арыентацыямі, маральнымі нормамі, ладам жыцця, сацыяльнай актыўнасцю, але (і ў яшчэ большай ступені) у прафесійна і камунікатыўна падрыхтаваных прапагандыстах гэтых ідэй. Бібліятэкары па роду сваёй дзейнасці і сацыяльным статусе заўсёды выступалі ў ролі такіх прапагандыстаў.

Любая ідэалогія, нават сацыяльна значная і тэарэтычна абгрунтаваная, можа замацаваць або змяніць грамадскія адносіны толькі ў тым выпадку, калі ў ёй адлюстроўваюцца глыбінныя інтарэсы людзей, сацыяльных груп і слаёў. Нараджэнне і развіццё прыярытэтнай нацыянальнай ідэй прадугледжваюць наяўнасць плюралізму думак, дыялога і свабоды выбару, сінтэзу ідэй і базавых каштоўнасцей у мэтах дасягнення дэмакратычнага пагаднення па асноўных праблемах развіцця суверэннай дзяржавы [1].

Узнікненне і існаванне бібліятэкі як сацыяльнага інстытута вызначаліся патрэбамі грамадства, асобных суполак, слаёў і груп у інфармацыйным забеспячэнні ідэалагічнага абгрунтавання сваіх інтарэсаў у палітыцы, эканоміцы, культуры і мастацтве. Чым больш масавай і абвостранай станавілася палітычная дзейнасць, тым большую ролю пачынала адыгрываць у ідэалагічных працэсах інфармацыя і тым у большай ступені бібліятэкі з іх інфармацыйнымі рэсурсамі станавіліся своеасаблівымі інструментамі ідэалагічнай арыентацыі чалавека, фарміравання яго светапогляду.

У параўнанні са сродкамі масавай інфармацыі, пад уплывам якіх знаходзяцца шырокія колы насельніцтва, бібліятэка ажыццяўляе інфармацыйнае ўзаемадзеянне з асобным чалавекам, што звяртаецца да яе ў пошуках ведаў, звестак, фактаў, ідэй. Інфармацыйныя патрэбы карыстальнікаў тут вельмі індывідуалізаваныя, нават калі яны абумоўлены пэўным сацыяльным запытам і адлюстроўваюць ідэалагічныя, палітычныя і эканамічныя працэсы, што адбываюцца ў свеце. Таму і ўплыў з боку бібліятэкі ажыццяўляецца індывідуальна, дыферэнцыравана, з улікам сацыяльна-псіхалагічных характарыстык асобы абанента, з ужываннем адпаведных метадык узаемадзеяння і пры наяўнасці зваротнай сувязі на ўсіх этапах кантакту[3].

Нават калі ў грунавым і франтальным абслугоўванні бібліятэкар сутыкаецца з вялікай сукупнасцю наведвальнікаў, ён бачыць перад сабой не масу, не натоўп, не абстрактную аўдыторыю, а канкрэтных людзей, з якімі ажыццяўляецца кантакт у абставінах непасрэдных зносін. У адрозненне ад журналіста, што стварае свой інфармацыйны прадукт у разліку на шырокія і даволі аморфныя колы чытачоў, слухачоў, гледачоў і не мае магчымасці, непасрэдна назіраючы іх рэакцыю, змяніць нешта ў трансліруемай інфармацыі, бібліятэкар бачыць, чуе, адчувае жывую рэакцыю, водгук аўдыторыі і можа перабудавацца ў адпаведнасці з ёй, знайсці дзейсныя спосабы давядзення інфармацыі, якія максімальна ўзмацняюць ідэалагічны ўплыў.

Усё гэта не толькі з'яўляецца спрыяльнай перадумовай да эфектыўнага сацыяльна-псіхалагічнага ўздзеяння, але і патрабуе ад бібліятэкара ўжывання больш тонкіх і дакладных, псіхалагічна абгрунтаваных метадык узаемадзеяння з чытачамі падчас інфармацыйных стасункаў. Бібліятэчная прафесія адносіцца да шэрага спецыяльнасцей, якія арганічна звязаны са зносінамі, больш таго, зносіны сталі неад'емнай кампанентай прафесійнай дзейнасці бібліятэкара, а кампетэнтнасць у зносі-

нах, або камунікатыўная кампетэнтнасць – умовай яго прафесійнай кампетэнтнасці [2].

Камунікатыўная кампетэнтнасць – гэта сукупнасць камунікатыўных здольнасцей, камунікатыўных уменняў і камунікатыўных ведаў, адэкватных камунікатыўным задачам і дастатковых для іх вырашэння. Камунікатыўная кампетэнтнасць бібліятэкара складаецца з наступных элементаў: умення адэкватна ўспрымаць і разумець суразмоўніка, здольнасці данесці да яго інфармацыю ў той форме, якая максімальна адпавядае псіхалагічным характарыстыкам асобы, ступені сфарміраванасці яе інфармацыйнай культуры, мэтам і задачам звароту да дадзенай інфармацыі. Не апошнюю ролю адыгрываюць і спосаб самапрэзентацыі бібліятэкара як спецыяліста і чалавека, дэманстрацыя яго лепшых прафесійных, асобасных і камунікатыўных якасцей, бо ацэнка асобы бібліятэкара з боку чытача заўсёды станоўча або адмоўна ўплывае на ўспрыманне інфармацыі. Асабліва гэта тычыцца інфармацыі ідэалагічнага характару, здольнай уплываць на фарміраванне каштоўнасных арыентацый, светапогляду, сістэмы ацэнак і пераваг. У рэшце рэшт уменне ствараць атмасферу, спрыяльную для засваення пэўных ідэй, адыгрывае не меншую ролю, чым наяўнасць і слухнасць саміх ідэй. Усё гэта патрабуе новага падыходу да навучання будучых бібліятэкараў, пэўных змен арганізацыі вучэбнага працэсу ў кірунку яго псіхалагізацыі, незалежна ад таго, для бібліятэк якога тыпу мы рыхтуем спецыяліста.

На кафедры менеджменту інфармацыйна-дакументнай сферы ствараюцца перадумовы для таго, каб працэс фарміравання камунікатыўнай кампетэнтнасці будучых бібліятэкараў і інфармацыйных работнікаў уяўляў сабой стройную сістэму. Безумоўна, у метадалагічным, тэарэтычным аспекце яна грунтуецца на сучасных дасягненнях псіхалага-педагагічных навук, якія вывучаюць студэнты. Але для фарміравання камунікатыўных навыкаў і ўменняў адной тэорыі недастаткова. Як немагчыма навучыцца плаваць, не ўваходзячы ў ваду, так

немагчыма набыць навыкі зносін, не ўступаючы ў зносіны. Тым больш, што бібліятэчныя, інфармацыйныя зносіны маюць сваю спецыфіку, якая не знаходзіць адлюстравання ў агульна-тэарэтычных курсах.

Спецыфічныя асаблівасці зносін у працэсе бібліятэчна-інфармацыйнага абслугоўвання разглядаюцца ў шэрагу спецкурсаў і курсаў па выбары, такіх як “Бібліятэчныя зносіны”, “Псіхалогія кіравання”, “Бібліятэчная канфліктологія”. Не менш значнымі для падрыхтоўкі да актыўных зносін з чытачамі з’яўляюцца і вучэбныя дысцыпліны, у якіх аналізуюцца псіхалагічная прырода чытання і сутнасць яго ўплыву на фарміраванне светапогляду асобы карыстальніка: “Чытача-знаўства”, “Псіхалогія чытання”. Фарміраванню навыкаў зносін падчас групавога і франтальнага абслугоўвання спрыяюць курсы “Бібліятэка і вольны час”, “Кніжная рэклама”, “Паблік рылэйшнз” і інш.

Змест асноўнага курса “Абслугоўванне карыстальнікаў бібліятэк” таксама ў значнай ступені накіраваны на падрыхтоўку будучых бібліятэкараў да зносін з чытачамі. Лабараторна-практычныя заняткі пабудаваны такім чынам, каб студэнты, незалежна ад спецыялізацыі, аналізавалі тыповыя сітуацыі зносін, што адбываюцца ў працэсе абслугоўвання, адпрацоўвалі камунікатыўныя навыкі і ўменні. Асабліва важная роля ў падрыхтоўцы будучых спецыялістаў надаецца правядзенню групай масавага мерапрыемства, прысвечанага актуальнай праблеме грамадскага жыцця, якая знайшла адлюстраванне ў творах друку.

На першы погляд курсы “Арганізацыя і тэхналогія бібліяграфічнай работы” (АТБР), “Бібліятэчна-інфармацыйны менеджмент”, “Бібліятэчна-інфармацыйны маркетынг” не маюць непасрэднага дачынення да фарміравання камунікатыўнай культуры студэнтаў, але ўскосна кожны з іх уносіць сваю лепту ў дадзены працэс. Так, падчас выканання лабараторных работ, прысвечаных арганізацыі індывідуальнага і групавога

інфармавання, стварэнню аптымальнага маральна-псіхалагічнага клімату ў калектыве, правядзенню і аналізу маркетын-гавых даследаванняў, асабліва калі заняткі праводзяцца ў выглядзе дзелавой гульні, у студэнтаў фарміруюцца навыкі вядзення дзелавой размовы, дыскусіі, публічнага выступлення, узаемадзеяння ў калектыве.

Але для таго, каб асобныя намаганні пераўтварыць у стройную сістэму фарміравання камунікатыўнай кампетэн-тнасці студэнтаў, неабходна ўключыць у навучальны працэс трэнінг, які дапамагае выхоўваць у будучых бібліятэкараў навыкі і ўменні, што забяспечваюць псіхалагічнае ўзаема-дзеянне з чытачамі ў працэсе бібліятэчна-інфармацыйнага абслугоўвання і з калегамі па рабоце ў супольнай дзейнасці. Заняткі павінны быць накіраваны на вырашэнне наступных задач: засваенне канцэпцыі камунікатыўнай кампетэнтнасці ва ўзаемадзеянні партнёраў па зносінах, адпрацоўку навыкаў уступлення ў кантакт з выкарыстаннем сігналаў, якія спрыяюць узаемадзеянню (вербальных, невербальных, паралінгвістыч-ных), адпрацоўку навыкаў актыўнага слухання (фармуляванне правільных пытанняў, удакладненне і заахвочванне да раз-гортавання адказу), адпрацоўку тэхнік зніжэння эмацыянальнага напружання (падкрэсліванне агульных мэт, каштоўнасцей, значнасці партнёра, вербалізацыя эмацыянальных станаў). Трэнінг можа існаваць як самастойна, у якасці сацыяльна-псіхалагічнага практыкуму, так і ў межах курса “Бібліятэчныя зносіны”.

У любым выпадку спецыялістам інфармацыйна-дакумент-най сферы для актыўнага ўдзелу ў працэсе фарміравання і распаўсюджвання нацыянальнай ідэалогіі неабходныя спецы-яльнае навучанне, авалоданне сродкамі псіхалагічнага ўздзеян-ня, накіраванага на развіццё ведаў, сацыяльных устаноў, уменняў і вопыту ў галіне міжасобасных зносін, што высту-паюць у якасці інструмента ідэалагічнай дзейнасці бібліятэчна-інфармацыйных устаноў.

1. Мельник В.А. Государственная идеология Республики Беларусь: концептуальные основы. – 2-е изд., испр. и доп. – Мн.: Тесей, 2003. – 239 с.

2. Сацьцяльна-псіхалагічныя аспекты бібліятэчнай работы: метад. рэк. / Нац. б-ка Беларусі; склад. М.У.Сокал. – Мн., 2001. – 34 с.

3. Соколова Т.В. Диалектика современного библиотечного обслуживания // Библиотечное обслуживание на рубеже XXI века: проблемы и перспективы: материалы науч.-практ. конф. – СПб., 2002. – С.7-14.

А.Л.Коротеев, доцент

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ И ЛЮБИТЕЛЬСКИХ ОРКЕСТРОВ ДУХОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ БЕЛАРУСИ В СИСТЕМЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКОЙ И ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С МОЛОДЕЖЬЮ

Среди разных художественных коллективов, которые включаются в систему идеологической и воспитательной работы с молодежью, оркестры духовых и ударных инструментов занимают особое место. Это обусловлено в первую очередь их уникальными специфическими особенностями:

– динамико-акустическим контрастом и вариантами комбинаций градации звучания;

– темброво-колористическим многообразием духовых и ударных инструментов за счет контрастного сочетания в том или ином составе оркестра, а также художественно-выразительными особенностями многочисленных вариантов оркестрового состава (малый смешанный, малый медный, большой медный, средний смешанный, большой смешанный);